

گمرک؛ ضرورت تحول در قوانین و مدیریت

گزارش: علی اکبر بابایی
سیما هاشمی
فرانک جواهردشتی

بگیرند. به عبارت دیگر، اتخاذ سیاست‌های تجارتی مناسب شرط لازم برای نیل به توسعه اقتصادی هستند، هرچند کافی نیستند، زیرا تا زمانی که ابزارهای مناسب اجرای سیاستها وجود نداشته باشند، دستیابی به توسعه امکان پذیر نخواهد شد.

گمرک به عنوان ابزار اجرای سیاست تجارت خارجی کشور، زمانی در راستای شکوفایی اقتصادی حرکت خواهد کرد که نه تنها به هنگام وضع قوانین و مقررات گمرکی کلیه مسائل و مصالح اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی کشور مدنظر قرار یابد، بلکه به هنگام اجرای مقررات با مدیریتی صحیح به گونه‌ای عمل نماید که اهداف مترب پر آن نیز تأمین شوند، در غیراین صورت یک عامل محرك به سادگی به هاملی بازدارنده تبدیل خواهد شد. در فضای کنونی اقتصاد کشور که توسعه صادرات غیرنفتی، ضرورتی غیرقابل تردید محسوب می‌شود و تلاشی همگانی را طلب می‌کند، گمرک می‌تواند با مدیریتی صحیح به این هدف جامده عمل پیوшуند.

در عصر ارتباطات، تصور ارزوا و بی‌نیازی کشورها از برقراری ارتباط با یکدیگر چنان عجیب و دور از ذهن می‌نماید که دیگر لزوم ارتباط کشورها با هم در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی محتاج اثبات نیست. وجود چنین ارزوابی به ویژه در زمینه مبادلات اقتصادی، غیرممکن تر به نظر می‌رسد، زیرا هیچ کشوری را نمی‌توان یافت که قادر به تامین تمامی نیازمندیهایش با انتکاء صرف به منابع داخلی خود باشد. بنابراین، تجارت خارجی گریزناپذیر است و آنچه در این میان اهمیت دارد، بهره‌گیری از منافع مستقیم و غیرمستقیم آن است. کسب تخصص در تولید یک یا چند کالا برای کشورها، دستیابی به برتری نسبی را به دنبال دارد و از طریق تجارت خارجی آنچه به وقوع می‌پیوندد، افزایش درآمد ملی، ارتقاء سطح تولید و اشتغال از یک سو و نیز گسترش بازارهای داخلی، افزایش بازدهی تیروی کار و کاهش هزینه‌های تولید از دیگر سو و درنهایت نیل به رشد و توسعه اقتصادی است. پس تجارت خارجی می‌تواند کشورها را در مسیر توسعه اقتصادی قرار دهد مشروط بر آنکه، مبادلات براساس اصولی صحیح انجام

خلاصه «تسهیل و سریع گردن کلیه عوامل ورودی و خروجی از مرزهای ملی با رعایت کلیه قوانین و مقررات حاکم است. سهولت و سرعت در گمرک بدون همکاری و درستکاری در گمرک و مراجعتی ممکن نمی‌گردد. بسیاری از ناراضایتها در گمرک ناشی از عدم آگاهی مراجعتی از نقش، وظیفه و محدودیت‌های گمرک است. ارتباط بیشتر و بهتر بین گمرک و مراجعتی‌کنندگان همراه با توجیه و آموزش مراجعتی می‌تواند در کاهش تنش‌ها مؤثر باشد. اگر چه مشکلات گمرکی مثل هر سازمان دیگر باید بطور اصولی مورد بررسی قرار گیرند و کاری بسیار گسترشده است».

قوانین گمرکی یکی از ابزارهای عمله اعمال سیاست بازرگانی خارجی است. در این زمینه «عباس شریفی» رئیس هیات مدیره و مدیر بازرگانی شرکت لعاد ایران می‌گوید: «مجموعه سیاستها و خطمشی‌هایی که معمولاً از طریق تعریف و انواع محدودیت‌ها در امور بازرگانی کشور توسط دولت اعمال می‌شود سیاست بازرگانی خارجی نام گرفته است.

درآمدهای نقش با اهمیت و مورد توجه بوده است و از طرف دیگر عهده‌دار اجرای سیاست‌های اقتصادی، بازرگانی، بهداشتی، امنیتی، مذهبی و فرهنگی کشور است. بنابراین مشخص است که ایفای نقش و انجام وظیفه صحیح یا ناصحیح این سازمان می‌تواند چه اثار مثبت و منفی برای کشور دربرداشته باشد».

از نگاه «دکتر احمدروستا» استاد دانشگاه وظایف و نقش عمومی گمرک چنین است: «گمرک پاسدار و مجری قوانین مربوط به ورود و خروج هر چیز و هر کس در کشور است که با تحول و تحرك شرایط اقتصادی، بازرگانی و صنعتی کشور متحول شده و در تحول و تحرکها تندوکنندشدن آنها است که خوب و بد، قوت و ضعفها و درستی و نادرستی‌ها در هر زمینه نمود می‌باشد».

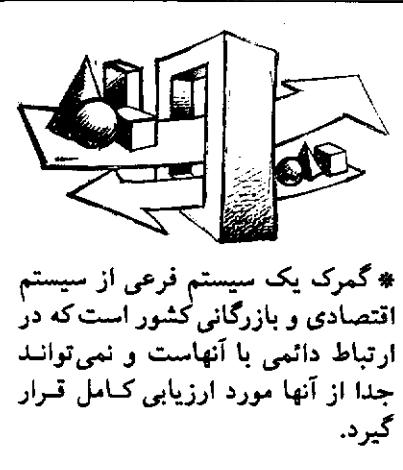
گمرک یک سیستم فرعی از سیستم اقتصادی و بازرگانی کشور است که در ارتباط دائمی با آنهاست و نمی‌تواند جدا از آنها مورد ارزیابی کامل قرار گیرد. هدف گمرک به طور بسیار ساده و

همانطور که حراست از مرزهای جغرافیایی برای هر کشور از اهمیت خاصی برخوردار است حفاظت از مرزهای اقتصادی نیز جایگاه خاص خود را دارد. این دو درنهایت مکمل یکدیگر و تضمین‌کننده اهداف و منافع امنیتی، سیاسی و اقتصادی کشورند.

مسئلیت حفاظت از مرزهای جغرافیایی و سیاسی کشورها به عهده ارتش و نیروهای مسلح سپرده شده و پاسداری از مرزهای اقتصادی کشورها معمولاً به سازمان گمرک و اگذار می‌شود. «دکتر همایونفر یحیایی» کارشناس مسایل بازرگانی خارجی و گمرک، مدرس دانشگاه و مراکز آموزشی، پرامون نقش‌های اساسی گمرک می‌گوید: «سازمان گمرک در ایفای نقش مرزبانی خود از یک طرف مسئول وصول مالیات‌های گمرکی (حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی) است که به عنوان بخشی از منابع درآمدی دولت، تامین‌کننده سهم قابل توجهی از بودجه کشور می‌باشد و از این جهت در طول یک قرن اخیر برای کشور ما حتی در سالهای وفور

کهنه کار و حرفه‌ای تا افراد عادی و بی تجربه و شرکتها و سازمان‌های مختلف هستند. دشواریها و گرفتاریهای را بوجود می‌آورند که مهمترین علل آنها عبارتند از: انتظارات زیاده از حد، نادیده گرفتن ضوابط، بی‌تجربگی و انجام امور و تهیه استاد لازم، گریز از قانون با ترفندی‌های مختلف، ناگاهی لازم، گریز از قانون با ترفندی‌های مختلف، ناگاهی نسبت به نقش و وظیفه گمرک و سرانجام توجه بیش از اندازه به منافع خود و نادیده گرفتن حقوق کشوری. گمرک می‌تواند از طریق رسانه‌های جمیعی سا تبلیغاتی آموزش دهنده و ارائه بروشورهای کوتاه و گویا درمورد مراحل انجام امور گمرکی زمان انجام آنها، استاد و مدارک لازم بعضی از مشکلات را بطرف سازد. با گسترش فعالیت‌های وارداتی و صادراتی کشور، دیگر نمی‌توان با امکانات محدود، امور گمرکی را بخطور مطلوب ارائه داد. گمرک علاوه بر اینها و ترمیمال‌ها و مکانهای مناسب برای حفظ و نگهداری کالاهای انجام فعالیتها به انواع تجهیزات و ابزارهای مدرن و کارآمد نیازمند است که بدون استفاده از آنها هرگز نمی‌توان در تسهیل و سرعت پخشیدن به امور گمرکی موفق شد. از دیگر مشکلاتی که در گمرک با آن روپرتو هستند مشکلات مربوط به مراجعین است. مراجعین گمرک شامل ترجیص‌کنندگان و افراد حقیقی و حقوقی می‌باشند و به همان اندازه که بعضی از مراجعت‌کنندگان کم یا بی تجربه در امور گمرک مشکل‌ساز هستند و از سرعت کار می‌کاهند گروهی از باتجربه‌ها نیز با نادیده گرفتن ضوابط خود را تلافه جدابافته دانسته و انتظار این را مطرح می‌سازند که حرکتها را از مسیر اصلی و اصولی خارج می‌سازند.

مبادی ورودی و تاثیرات همه‌جانبه
به باور کارشناسان مقررات و رویه گمرکی خود ناشی از سیاست بازرگانی خارجی و سایر سیاست‌ها است. در این زمینه «دکتر یحیایی» عوامل مختلف را چنین تشریح می‌کند: «نشخوه عملکرد سازمان گمرک در یک نگاه کلی در دو بخش قابل بررسی و تجزیه و تحلیل است. ارزیابی عملکرد گمرک اعم از مثبت یا منفی از یک جهت مرتبط است به سیاستها و تصمیمات خرد و کلاتهای که از طرف قوه مقننه دولت و با دستگاههای اجرائی اتخاذ می‌گردد و این را به گمرک سپرده می‌شود. اگر این سیاستها و تصمیمات درست و دقیق اتخاذ شده باشند آثار و پیامدهای مثبتی در اقتصاد کشور بجا خواهند

* گمرک یک سیستم فرعی از سیستم اقتصادی و بازرگانی کشور است که در ارتباط دائمی با آنهاست و نمی‌تواند جدا از آنها مورد ارزیابی کامل قرار گیرد.

هدف از سیاست بازرگانی خارجی درمورد واردات و به نظم درآوردن ورود کالاهای به منظور حمایت از تولیدکنندگان داخلی و تامین نیازهای لازم در راستای اهداف و استراتژیهای توسعه اقتصادی جامعه است.

دولت با اعمال سیاست واردات می‌تواند فعالیت‌های تولیدی جامعه را هدایت کند و با وضع حقوق و عوارض گمرکی و ایجاد انساع محدودیت‌ها تولیدکنندگان را از گزند رقابت کالاهای خارجی مصون دارد.

صادرات، واردات و مشکلات جاری

نامناسب بودن قوانین گمرکی و عدم تطبیق آنها با هدف‌های صادراتی و توسعه‌ای کشور دست‌اندرکاران را از اجرای برنامه‌های پیش‌رو باز می‌دارد. به باور آگاهان شناخت مشکلات اساسی گمرک گام نخست دربرطرف ساختن موانع است. «دکتر احمد روستا» درمورد اصلی ترین مشکلات گمرکات کشور می‌گوید: «مهمترین مشکلات گمرک ایران را می‌توان در چهار گروه زیر تقسیم‌بندی کرد که عبارتند از:

- مشکلات ناشی از قوانین
- مشکلات ناشی از مجریان و کارکنان گمرک
- مشکلات ناشی از مراجعت‌کنندگان به گمرک
- مشکلات ناشی از محدودبودن امکانات و تجهیزات لازم

در زمینه مشکلات ناشی از قوانین باید به این نکته اساسی توجه کنیم که گمرک هیچگاه قانون‌گذار نیست بلکه حافظ و مجری قوانین است. اما هرگونه قانون ناقص و یا نامناسب و نیز تغییر قوانین مشکلات و گرفتاریهای را به وجود می‌آورند که سیاری از مردم آن را به گمرک نسبت می‌دهند. ناگفته نماند که گمرک با توجه به شناخت مشکلات و نارسانی‌هایی که در جریان فعالیتها با آنها روپرست، می‌تواند قانون‌گذاران را با ارائه اطلاعات درست و کافی به موقع یاری دهد تا از هرج و مرچ ها و نارسانی‌های آتی جلوگیری شود. اگر رعایت و احترام به قانون در جامعه به عنوان یک باور همگانی مطرح باشد، سیاری از گلدها و ناراحتی‌ها کاهش می‌یابد. همان‌گونه که بذر و نهال مناسب در زمینی نامناسب به یار نمی‌نشیند، بذر و نهال نامناسب نیز در زمینی مناسب درست پرورش نمی‌یابد. برای دستیابی به محصول مطلوب هم زمینی مساعد لازم است و هم بذر و نهال مناسب. فضای سازمانی سالم و پویا در گمرک و ایجاد بستر مناسب فرهنگی زمینه‌های

کردن امکانات تولید، سرمایه‌گذاری، تربیت نیروی انسانی ماهر طراحی و اجرای سیاست‌های پولی و مالی، قوانین و مقررات ثابت و دقیق در کشور وجود نداشته باشد.

عدم سرمایه‌گذاری دولت و هدایت سرمایه‌گذاری‌های دیگر بخش‌ها در امر صادرات - این مشکل را می‌توان بدین صورت خلاصه کرد که سرمایه‌گذاری دولت و هدایت سرمایه‌ها در امور زیربنائی باید به گونه‌ای انجام پذیرد که سرمایه‌گذاران بخش خصوصی درجهت توسعه صادرات غیرنفتی تشویق و حمایت شوند و درنهایت مجموعه سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی در رسیدن به هدف توسعه صادرات غیرنفتی و درنهایت توسعه اقتصادی کشور کمک کنند.

عدم پیش‌بینی تسهیلات، امکانات و تشویق‌های صادراتی پایدار یا عدم تامین یا اجرای به موقع تسهیلات پیش‌بینی شده از سوی سازمان‌های اجرایی ذی‌ربط - این موضوع دیگر مشکلات امر توسعه صادرات است که پرداختن به آن بخشی طولانی را طلب می‌کند ولی بطور خلاصه باید گفت تا زمانی که سیاست‌های تشویقی حساب شده و پایداری اتخاذ نشود رسیدن به هدف توسعه صادرات آن هم در حد مرور دنیا و قابل قبول امکان‌پذیر نیست.

- کاهش یا توقف تولید در اثر هوام مختلف - بدون تردید صادرات در ارتباط تنگاتنگ با تولید آن هم به صورت مداوم، پایدار و انبوه بوده و بدون فراهم کردن امکانات تولید آن هم بطور مداوم و انبوه صحبت از صادرات و توسعه آن امری غیرممکن است بنابراین گام اول برای توسعه صادرات توجه به تولید و رفع مشکلات در راه رسیدن است. اگر بخواهیم به صورت خلاصه به عده‌ترین مشکلاتی که در طول سالهای پس از پیروزی انقلاب موجب کندی یا توقف تولید (خصوصاً تولیدات صنعتی) شده است اشاره کنیم:

- باید از عوامل زیر یاد کنیم: - وقه یا کاهش تولیدات به دلیل وقوع جنگ تحملی.

- رکود تولید ناشی از سیاست‌های انساطی دوران بازسازی.

- توقف یا رکود در تولید ناشی از سیاست‌های انقباضی.

افزایش قیمت کالاهای صادراتی و مشکلات قیمت‌گذاری - آچه مسلم است یکی از فاکتورهای مهمی که در صحنه رقابت بازارهای

مطرح شده و سمینارها و کنفرانس‌های را به خود اختصاص داده است.

بررسی تمام نوشتارها، سخنرانی‌ها و سمینارها نشان می‌دهد که همگی در این امر اتفاق نظر دارند که توسعه اقتصادی کشور و گستن زنجیرهای وابستگی به ارز حاصل از فروش نفت خام که پایان یافتنی است درگرو افزایش و توسعه صادرات غیرنفتی است ولی این امر نیز روشن است که توسعه صادرات و افزایش درآمد‌های ارزی به خودی خود امکان‌پذیر نیست و تا جایی

گذارد و در صورت نامناسب بودن آنها داشتن آثار تبعی ناخوش آیند بر اقتصاد کشور اموی بدیهی خواهد بود.

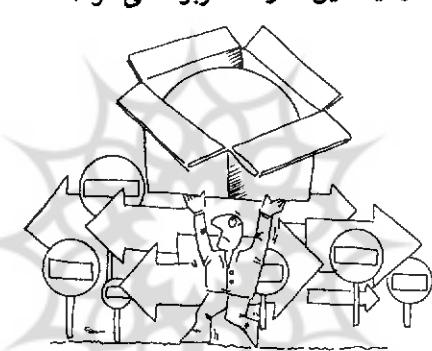
بنابراین در این ارتباط باید گفت که سازمان گمرک یک مجری است و نقش و دخالت چندانی در خوب یا بدبومند یک سیاست و آثار تبعی آن ندارد. از طرف دیگر ارزیابی این سازمان به نحوه اداره و چگونگی انجام وظیفه این سازمان مربوط می‌شود که در این صورت حتی در حالتی که سیاست‌ها و قوانین تدوین شده در بخش‌های بازرگانی و اقتصادی دیگر زمینه‌هایی که مجری آن گمرک است، بجا و صحیح اتخاذ شده باشند.

چنانچه اجرای مقررات از سوی این سازمان درست و حساب شده نباشد می‌تواند آثار زیبایی بر اقتصاد کشور وارد کند و بالعکس اگر اداره سازمان از نظم و ترتیب معقول و حساب شده‌ای برخوردار باشد قطعاً آثار مثبتی را به دنبال خواهد داشت.

البته لازم به توضیح است آنجا که ارزیابی سازمان گمرک به نحوه اداره و عملکرد آن مربوط می‌شود از یکسو به قوانین و مقرراتی که خاص سازمان گمرک و نحوه انجام وظیفه آن وضع شده‌اند ارتباط دارد و از سوی دیگر به نحوه اداره و مدیریت این سازمان که هریک در جایگاه خود قابل اهمیت بوده و قابل بحث و بررسی است.

اما در مورد نقش گمرک در توسعه صادرات باید گفت، امر صادرات که یک وجه با جزء مهمی از امر بازرگانی خارجی کشور به حساب می‌آید نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد و بطور قطع و مشخص این دو عامل یعنی سیاست‌گزاری از سوی ارگان‌های سیاست‌گزار و نحوه اعمال قانون از سوی سازمان گمرک نقش و آثار مستقیم و تعیین‌کننده‌ای بر صادرات کشور اعم از مثبت یا منفی بر جای خواهد گذاشت.

* سازمان گمرک یک مجری است و نقش و دخالت چندانی در خوب یا بدبومند یک سیاست و آثار تبعی آن ندارد. از طرف دیگر ارزیابی این سازمان به نحوه اداره و چگونگی انجام وظیفه این سازمان مربوط می‌شود.

که در مرحله حرف و سخن و یا بطور روشن تر در حد شعار باشد تحقق نخواهد یافت بلکه مستلزم شناخت دقیق قانونمندیها و مشکلات موجود در راه رسیدن به آن، همچنین چاره‌اندیشی و برنامه‌ریزی برای هدایت صحیح و حل معقول مشکلات آن است.

اگر بخواهیم عده‌ترین مشکلات موجود در راه رسیدن به هدف توسعه صادرات غیرنفتی را بشناسیم می‌توان، فهرست وار به اصلی‌ترین این مشکلات به شرح زیر اشاره کرد:

نداشتن سیاست برنامه‌ای مشخص درخصوص صادرات غیرنفتی - یعنی عدم سیاست‌گزاری صحیح در چارچوب برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت امر توسعه صادرات را تحت الشعاع قرار داده و آن را دچار مشکل می‌کند و سبب می‌شود هیچ برنامه هماهنگ و از قبل تعیین شده‌ای در زمینه کشور

توسعه صادرات و مجموعه‌ای عوامل تشکیلات گمرکی کشور بهبود اوضاع اقتصادی بدویژه توسعه صادرات غیرنفتی نقش بالهیئتی می‌تواند داشته باشند. اما همچایی بهبود فواید و مقررات گمرکی زمینه‌های اساسی دیگر نیز باید فراهم شود. «دکتر یحیایی» این مجموعه عواملی که یکی از آنها را تشکیلات و قوانین گمرکی تشکیل می‌دهد، چنین تشریح می‌کند: «موضوع توسعه صادرات غیرنفتی و اهمیت آن برای کشور سالهای است که بر سر زبانهایست و تاکنون بارها در مطبوعات و رسانه‌های گروهی کشور

محدود کننده نیز آثاری مشت بیان متفاوت در امر تولید دارد.

چرا که مواد اولیه، ماشین آلات و لوازم یکی مورد نیاز تولید در بسیاری موارد از خارج تأمین و از کاتال گمرک کشور عبور می‌کند و در اختیار واحدهای تولیدی قرار می‌گیرد و بالطبع هر قدر قوانین و مقررات گمرک تسهیل کننده تر باشد به همان تسبیب در تولید اثر می‌گذارد.

«عباس شریفی» رئیس هیات مدیره شرکت لاعاب ایران در مورد تاثیرات قوانین گمرکی در روند تولید واحدهای صنعتی کشور می‌گوید: «در خصوص بهینه کردن مقررات و تعرفه های گمرکی لازم به توضیح است که در شرایط کنونی که کشورمان هدف صنعتی شدن و متعادل ساختن میبدلات بازرگانی با دیگر کشورها را در برنامه های توسعه خود گنجانیده است تعرفه های گمرکی از حساسیت خاصی برخوردار است. این حساسیت بهویژه در دورانی از تحولات جهانی که دنیا

سپهون پیمان ارزی نیز قابل توجه و اهمیت است - عدم توجه، حساسیت امر قیمت گذاری صحیح و دقیق، خسارات جبران ناپذیری را اعم از توقف صادرات یا خروج غیرقانونی ارز از طریق صادرات و فرار سرمایه ها را به دنبال دیگر کشورها پایین تر نباشد شکست در این خواهد داشت.

فعال نبودن سازمانها و صادرکنندگان در شناخت بازارهای خارجی، رقبا و امر بازاریابی و مشکلاتی که کشورهای مختلف در راه ورود کالاهای صادراتی ما به بازارهای جهان - این موضوع نیز یک مشکل عمده است که جای تأمل بسیار و چاره اندیشی و برنامه ریزی دقیق و حساب شده دارد.

مقررات گمرکی و دیدگاه های تولید کنندگان اکثر قوانین حاکم بر یک جامعه، به تحریک بر چرخه تولید در آن جامعه اثر می‌گذارد و بدین است که قوانین گمرکی، اعم از تسهیل کننده و یا

بین المللی و فروش کالا حرف اول را می‌زنند موضوع قیمت کالاهای صادراتی است، به عبارت روشن تر عمدت ترین فاکتور مزیت نسبی قیمت کالاست. یعنی اگر قیمت محصولات صادراتی ما با توجه به کیفیت آنها از قیمت محصولات مشابه بازارها امری قطعی است. متناسبانه باید اذعان کرد که بنابر دلایل متعدد در کشور ما در طول سالهای اخیر قیمت کالاهای گونه ای صعودی و بی روحی روبه افزایش است و اگر برای توقف و کاهش آن اقدامات اساسی و عاجل اندیشه نشود صدور کالا و حضور در بازارهای جهانی در بخش های سالها سابقه صادرات داشته و به قول معروف حرف اول را می زده ایم چهار مشکل خواهیم شد. خصوصاً اگر موضوع پیوستن کشور ما به گات (سازمان تجارت جهانی) قطعی شده و تحقق باید مشکلات مادر بازار رقابت دوچندان می شود. قیمت گذاری کالاهای صادراتی از دیدگاه

گمرک از آغاز تا امروز

حسب تقاضای دولتها و یا رأساً به اینکار شورا.

* همکاری با سایر سازمانهای مشترک بین دولتها راجع به مواردی که در حدود صلاحیت شورا است.

براساس تعریف این شورا، گمرک سازمانی

است دولتی که مسؤول اجرای قانون گمرک و وصول حقوق و عوارض ورودی و صدوری و همچنین واردات، ترانزیت و صادرات کالا می باشد. معمولاً سازمان گمرک در تمام کشورها دارای ترکیب سازمانی مشابه و دارای یک اداره مرکزی است. گمرک خانه های اجرایی در موزه های آئی و خاکی و هوایی، دفاتر و پست های گمرکی تحت نظر اداره مرکزی در نقاط مختلف کشور مستقر می باشند. در اکثر کشورها هم به لحاظ ماهیت این سازمان که به وصول عواید دولت اشتغال دارد، رابطه نزدیکی با وزارت دارای وجود دارد.

منابع:

- کتاب آشنایی با مقررات گمرکی و ترخیص کالا -
- رضا بنایی

- هزار سوال گمرکی و بازرگانی و پاسخ آن - رضا بنایی

* بروسی جنبه های فنی رژیم گمرکی و همچنین عوامل مربوطه به منظور پیشنهاد راه های عملی به اعضاء برای حصول هماهنگی و یکنواختی.

* تهیه و تنظیم طرح قراردادها، اصلاح قرارداد و توصیه پذیرش آنها به دولت ذیفع.

* توصیه به منظور تفسیر و اجرای یکتاخت قراردادهای منعقده که حاصل کار شورا بوده و همچنین تفسیر و اجرای یکتاخت قرارداد راجع به نمانکلتور برای طبقه بندی کالاهای در تعرفه های گمرکی و قرارداد راجع به ارزش گمرکی کالاهایی که از جانب گروه بروسی برای اتحادیه گمرکی اروپا تنظیم شده است، براساس وظایفی که به موجب مقررات این قرارداد به عهده شورا و اگذار شده است.

* با توانق قلی و تعهد دولت های عضو مبنی بر قبول و اقدام به توصیه های شورا به عنوان یک سازمان سازش دهنده در رفع اختلافاتی که در

زمینه تفسیر قراردادها پیش خواهد آمد، عمل خواهد گردید.

* نشر اطلاعات مربوط به مقررات و تکثین گمرکی.

* ارائه نظریات و یا اطلاعات راجع به مسائل گمرکی در چارچوب هدف های عمومی قرارداد و توصیه های لازم در این زمینه به دولت های ذیفع

* واژه گمرک «CUSTOMS» از کلمه لاتین «COMMERCIOUM» به معنای تجارت و مبادله کالا اخذ شده است. این کلمه خود از رویše یونانی CUMMERX به معنای حقوق متعلق به کالا و مال التجاره گرفته شده است. به اعتقاد برخی از

نویسنگان، پس از فتح قسطنطینیه توسط دولت عثمانی واژه CUMMERX با تلفظ «کومروک» مورداستفاده قرار گرفت و پس از آن وارد زبان فارسی شد. اوین پار کلمه گمرک ضمن معاهدات نادرشاه با سلطان محمود خان اول پادشاه عثمانی در سال ۱۱۵۹ به معنای حقوقی که بر کالا یا مال التجاره تعلق می‌گیرد، استفاده شد.

گمرک به عنوان یک اصطلاح بین المللی دارای تعریفی است که از سوی شورای همکاری گمرکی CUSTOMS CO-OPERATION (CCC) ارائه شده است. این شورا در ۱۵ دسامبر ۱۹۵۰ در بروکسل و با توافق دولت های آلمان، بلژیک، دانمارک، فرانسه، یونان، ایسلند، ایتالیا، لوکزامبورگ، نروژ، هلند، پرتغال، انگلیس و ایران به منظورهای زیر تشکیل شده است:

* بررسی تمام مسائل مربوط به همکاری گمرکی موردنظر مشترک دولت های متعاهد بر اساس هدف های عمومی قرارداد تاسیس شورا.

به عنوان «دروازه‌بان اقتصادی کشور» و چشم‌گوش دولت عمل می‌کند و مجری سیاستهای مالیاتی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، مذهبی، امنیتی و بهداشتی دولت است.

با این توصیف مشکلات نسبت داده شده به گمرک در امر صادرات یا واردات را از دو دیدگاه قابل بررسی است.

مشکلاتی که در اجرای قوانین، مقررات و سیاستهای دیگر سازمانها و بخششای اقتصادی بازگانی کشور موجود می‌آید و به دلیل آنکه سازمان گمرک مجری این مقررات و سیاستها است، ضعف و قوت و عیب و نقص‌های آن به گمرک نسبت داده می‌شود.

وجه دیگری از نقش گمرک و مشکلات احتمالی موجود در انجام امور صادرات یا واردات به روشهای اجرائی و نحوه اعمال مقررات صرفاً گمرکی مربوط می‌شود که ظاهراً تشریح این بخش پیشتر مورد نظر است بنابراین به بحث در این زمینه می‌پردازم.

قانون امور گمرکی و آئین‌نامه اجرائی آن به عنوان منتشر چگونگی اداره این سازمان از یکطرف شرح وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات سازمان گمرک و ماموران را تعیین می‌کند و از سوی دیگر مشخص‌کننده تکالیف و حقوق مراجعان به این سازمان است.

این قانون که بعد از قانون مصوب سال ۱۳۳۷ آخرین قانون حاکم بر گمرک کشور است در سال ۱۳۵۰ به همت عده‌ای از خبرگان و پیش‌کسوتان گمرک و با تکیه بر قانون تعریف گمرکی (مصطفی مسٹشاران بلازیکی به پایه‌های اویله آن را ۱۳۳۷) و قوانین قبلی که پایه‌های اویله آن را بودند ولی با نوآوری‌ها و اصلاحاتی که متناسب با شرایط داخل و بین‌الملل آن زمان بود تدوین شد و از تصویب مجالس قانون‌گذاری وقت گذشت. علیرغم آنکه بیش از ۲۵ سال از تاریخ تصویب آن می‌گذرد بسیاری از مضماین آن کماکان ضروری و بجایست و گذشت زمان از ارزش و ضرورت آنها نکاسته است. زیرا از طرفی همانطور که گفته شد اساس این قانون مستخرجه از قوانین اروپایی صنعتی بوده و با گذشت زمان و در پیروی از کنوانسیون‌ها و قراردادهای بین‌المللی و توصیه‌های شورای همکاری گمرکی. (سازمان جهانی گمرک) تا حد زیادی اصلاحات لازم بر آن وارد شده است و از طرف دیگر به دلیل آنکه علیرغم پیروزی انقلاب و گفتگوهایی که در زمینه تغییر سیاست‌های بازگانی خارجی گذشته مطرح

- دریافتهای دولت ناشی از ورود و صدور کالا از قبیل عوارض گمرکی، سود بازگانی، حق ثبت سفارش و غیره به صورت یکجا و متمرکز صورت گیرد.

- اعمال مقررات ضد دامپینگ با برخورد تعریف‌دای یا غیرتعریف‌دای با اقدامات نامطلوب تجاری کشور طرف مبادلات تجاری.

تجارت خارجی، گمرک و اولویت‌ها

از قدیم‌الایام اکثر آنان که بالامر تجارت خارجی سروکار دارند به سازمان گمرک به چشم یک سد و مراجم می‌نگردند و تمام مشکلات و سدویندهای را که در راه صادرات و واردات وجود دارد به آن نسبت می‌دهند.

* مدیریت گمرک در چارچوب مقررات و قوانین که به تصویب مجلس و هیات دولت می‌رسد انجام وظیفه می‌کند و قطعاً در چارچوب این قوانین و مقررات می‌تواند تسهیلاتی در اختیار شرکتها قرار دهد.

حتی این نظر و تفکر به صورت افسانه و تفکرات مذهبی و فرهنگی درآمده است. موضوع صادرات و صادرکنندگان و مشکلات آن و ارتباط‌دادن آن به گمرک نیز از این قاعده مستثنی نیست. به عبارت روشن‌تر دست‌اندرکاران امر صادرات و اغلب کارشناسان امر تجارت خارجی و حتی بسیاری از ارگانها و سازمانهای سیاستگزار در ارتباط با عدم توفیق در افزایش و توسعه صادرات کالای غیرنفتی کشور انگشت اشاره را به سوی سازمان گمرک و کارکنان آن دراز می‌کند و یا بیشترین گناه عدم موفقیت در امر توسعه صادرات را به گمرک و مقررات گمرکی نسبت می‌دهند. «دکتر بحایی» ضمن اظهار بالا چنین می‌گوید:

برای آنکه نقش گمرک و مقررات گمرکی و میزان آن در مشکلات موجود در راه صادرات و عدم موفقیت‌هاروشن شود باید وظایف محوله به این سازمان و قوانین حاکم بر این سازمان را مطالعه و پس از کم و کیف آن به قضاؤت نشست: مرور وظایف و اختیارات سازمان گمرک که به موجب قانون مصوب سال ۱۳۴۵ تعیین شده (به دلیل جلوگیری از اطالة کلام از ذکر آن خودداری می‌شود)، نشان می‌دهد که این سازمان

بسیار یکپارچگی و هماهنگی در مراودات تجاری پیش می‌رود (پیوستن به سازمان تجارت جهانی) اهمیت بیشتری به خود می‌گیرد. لذا هرگونه پیشنهادی در این زمینه مستلزم بررسی دقیق علمی و کارشناسانه است که باید از طریق مذاکرات تعرفه‌ای صورت گیرد که برای کشور، از آن جهت حائز اهمیت است که تعیین سطح

تعرفه‌ها در کشور تعیین‌کننده سیاست تجاری روش (از طریق شفاف‌کردن سیاست صنعتی) است. طبعاً کشوری که از اطلاعات کارشناسی لازم نسبت به سیاستهای داخلی و نتایج مذاکرات برخوردار نیست نمی‌تواند از پای میز مذاکره در جهت تامین منافع ملی موقق بیرون بیاید. لذا باید دفتری مستشكل از نماینده وزارت‌خانه‌های صنایع، معادن فلزات، (گمرک) وزارت دارائی و امور خارجه که موارد زیر را محور مطالعات خود قرار دهد:

- تعیین اولویت‌های استراتژیک صنعتی کشور
- تعیین مزینهای نسبی و رقبای تولیدات صنعتی
- طبقه‌بندی تعرفه‌ای کالاهای روش نمودن خط مشی‌های اساسی و استراتژی توسعه صادرات صنعتی
- حمایت از صنایع داخلی با کاهش نرخ تعرفه‌ها که منجر به کاهش قیمت برای مصرف‌کننده باشد. کاهش قیمت برای مصرف‌کننده و رشد پویا صنایع رقابتی را بهره‌دارد.

لذا با توجه به ساختار صنعتی کشور و ضرورت سرمایه‌گذاری‌های جدید، در حال حاضر حدود پنجه در رصد از صنایع کماکان نیازمند به حمایت تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای است. به همین‌جهه به صرفه و صلاح اقتصادی نیست که صنایع نوپایی کشور رهاشود اگرچه ممکن است با توجه به اصل کاهش تعرفه‌ها بخشی از درآمدها در کل کشور تقلیل یابد لکن بایستی به کلان موضوع توجه داشت که احتمالاً برعی از سوابی‌های مردمی باز بخششای مختلف پرداخت نخواهد شد و از این رهگذر احتمالاً کاهش درآمد جبران خواهد شد. با توجه به موارد مزبور بررسیهای زیادی لازم است بدین سبب ضرورت دارد که اقدامات زیر انجام شود:

- روشهای دست‌وپاگیر گمرکی و مراحل اداری غیرضروری حذف و مراحل ترخیص کالا جهت واردات و صادرات حتی الامکان ساده شود.
- تعرفه‌های گمرکی با توجه به درجه معقول حمایت از تولیدکنندگان داخلی و بروز مزینهای نسبی برای گروههای کالا ندوین شود.

عملکرد مدیران گمرکات.

- تحمل و جذب کارکنان مطلع، صادق، مردمی و ثابت قدم و پیش‌بینی و اعمال روشاهی تشویقی مناسب در مورد آنها.
- ترد کارکنان ناصالح، اشکال تراش و فرست طلب و برخورد موثر با آنان.
- تامین وضعیت حقوقی و معیشتی مناسب کارکنان گمرک با توجه به شرایط دشوار خدمت در مرزها و نقاط بدآب و هوا و حساسیت‌های شغلی آنان و فراهم کردن امکاناتی حداقل به میزان امکانات سایر سازمانهایی که در کنار گمرک انجام وظیفه می‌کنند.

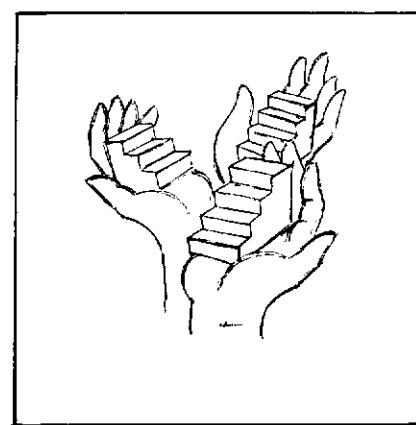
رئیس هیات مدیره شرکت لعاب ایران به عنوان اداره کنندگان یکی از واحدهای تولیدی در مورد نقش مدیریت گمرک در توسعه صادرات غیرنفتی می‌گوید:

«در مورد این که آیا مدیریت گمرک می‌تواند تسهیلاتی در اختیار شرکتها قرار دهد باید گفته که مدیریت گمرک در چارچوب مقررات و قوانین که به تصویب مجلس و هیات دولت می‌رسد انجام وظیفه می‌کند و قطعاً در چارچوب این قوانین و مقررات می‌تواند تسهیلاتی در اختیار شرکتها قرار دهد.

از جمله می‌توان به ورود موقت، کاهش هزینه‌های انتبارداری، کاهش اسناد و مدارک درخواستی و امثاله اشاره کرد.»

صدر کالا، ترخیص کالا و شیوه‌های نوین توسعه صادرات به کارگیری شیوه‌های نوین گمرکی را طلب می‌کند. در این زمینه «دکتر احمد روستا» می‌گوید:

«یکی از گرفتاریهای ما مقابسه غلط است که نمی‌توانیم عوامل گمرک خود را با پیشرفت‌ترین کشورها بستجیم زیرا شرایط و مقتضیات متفاوت هستند و نمی‌توان مامور گمرک یک کشور بسیار پیشرفت‌هه و آشنا با مبادلات بین‌المللی و کلیه تکنیکها و اصول و امکانات پیشرفته را با مامور گمرک ایران بدون توجه به شرایط او مقابسه کرد. گروهی دیگر از مشکلات گمرک ناشی از محدودیت امکانات و تسهیلات گمرک است. گمرک امروز از هر نظر با دیروز فرق کرده است. امروز امکانات گوناگون از انتبار و سرداخانه و قرنطینه تا ابزار ارتباطاتی و اطلاعاتی و فضا و مکان و سرمایه و منابع انسانی همه باید مطابق با شرایط روز در گمرک به کار گرفته شود. به طور خلاصه گمرک یکی از سازمانهای مهم در امور

۱۳۷۴ نویسید. از این‌رو در راستای تحقق اهداف پیش‌بینی شده در امر توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی گمرک می‌تواند نقش موثری داشته باشد که مهمترین آن کاهش بوروکراسی ناشی از صدور کالا و اعتماد به صادرکننده و ایجاد ثبات در مقررات است. صادرکنندگان و واردکنندگان بویژه در کشورهای در حال توسعه به علت فقدان اطلاعات کامل راجع به مجموعه‌های مختلف در زمینه قواعد مقررات حقوقی حاکم بر تجارت بین‌المللی، با دشواری‌های فرایانده‌ای روبرو هستند که باید صادرکنندگان و واردکنندگان به‌هنگام واردشدن در یک حرکت تجاری به قوانین حقوقی توجه کافی داشته باشد.»

مدیریت گمرک و تسهیلات نوین

ایجاد تسهیلات یا تضییقات در زمینه صادرات و واردات در درجه اول به تدوین کنندگان این سیاستها و قوانین مربوط می‌شود نه به مجریان آن. ولی قابل انکار نیست که نحوه اجرای قوانین و اداره سازمانهای اجرائی هم می‌تواند تا حدودی در ایجاد تسهیلات موثر باشد. «دکتر یحیایی» در مورد اقداماتی که مدیریت گمرکات کشور در زمینه توسعه صادرات می‌تواند انجام دهد می‌گوید: تسهیلات و راه کارهایی که سازمان گمرک رأساً می‌تواند در راه توسعه صادرات غیرنفتی فراهم کند شامل موارد زیر است:

- حاکم کردن اصل اعتماد به مراجعت و عدم تسوی موارد خلاف استثنائی به کل مراجعت.
- دقت نظر در انتخاب مدیران اجرائی و استفاده از افراد مطلع، صادق و شجاع.
- جلوگیری از تغییرات پی در پی مدیران اجرائی.
- اعمال سیستم‌های کنترلی و ارزیابی دقیق

بود باز هم تغییرات و دگرگونی‌های چندانی بر سیاستهای واردات و صادرات کشور پدید نیامد و حتی در بسیاری از موارد به دلیل شرایط اقتصادی حاکم بر جامعه ضرورت کنترلهای بیشتر را مطرح ساخت و این امر سبب شد که ضرورتی برای اصلاح مقررات گمرکی احساس نشود. به‌حال باید به صراحت عنوان کرد که بسیاری از مشکلاتی که تحت عنوان مشکلات گمرکی از آنها باد می‌شود، اصولاً ارتباط به قوانین گمرک ندارند بلکه زائیده سیاستهای حاکم بر بازرگانی خارجی کشور است و پیچیدگی‌هایی است که در دل این سیاست‌ها هنگام صدور یا ورود کالا در محدوده گمرکات کشور و بوسیله گمرک اجرا می‌شوند. پدیدار می‌گرددند. بالاین همه بوسیله مجدد قانون امور گمرکی و آثین‌نامه اجرائی آن و تجدیدنظر در بسیاری از موارد آنها به گونه‌ای که هم از نظر تنظیم روابط اقتصاد ملی و جهانی و هم از لحاظ اجرای سیاستهای درازمدت بازرگانی در داخل کشور جوانگو باشد ضروری به نظر می‌رسد.

بنابر دلایل فوق الذکر تدوین قانون و آثین‌نامه آن از حساسیتی بیژه برخوردار است و دقت نظر و ریزبینی‌های خاصی را طلب می‌کند و تدوین آن بدون استفاده از نظرات خبرگان و صاحب‌نظرانی که هم بر مشکلات اجرائی این قانون آگاهی دارند و هم با مقررات و قانونمندی‌های بین‌الملل حاکم بر زنجیره تجارت خارجی (اعم از حمل و نقل، بازرگانی، بیمه و مقررات بانکداری بین‌المللی) آشنا می‌باشند و آینده‌نگر و گشاده‌نظر هستند، راهی به خطاست و اگر چنین باشد مطمئناً مشکلی را حل نخواهد کرد و همانند بسیاری از قوانین دیگر که بدون دقت نظرهای حرفه‌ای و کارشناسی تدوین شده‌اند در دور تسلیل اصلاح و تغییر مکرر قرار خواهد گرفت.

رئیس هیات مدیره و مدیر بازرگانی شرکت لعاب ایران پیرامون نقش گمرک در توسعه صادرات غیرنفتی می‌گوید:

«در مورد اینکه آیا گمرک می‌تواند در امر صادرات غیرنفتی نقش تسهیل کننده‌ای داشته باشد می‌توان گفت صادرات یکی از برنامه‌های استراتژیک کشور است. بطوریکه در برنامه دوم ۲۷ میلیارد دلار نیز بدین منظور در نظر گرفته شده و به صادرات غیرنفتی اولویت داده شده است. متساقانه به دلایل متعددی و از جمله بی‌ثباتی در تصمیمات و اخذ تصمیمات غیراقتصادی برنامه دوم به هدفهای صادراتی خود لائق در سال

نقش آن برای همگان بیشتر از گذشته روش نشود. تسهیلاتی که گمرک می‌تواند در اختیار صادرکنندگان و واردکنندگان قرار دهد، ارائه اطلاعات درست و به موقع در مورد مقررات، قوانین و روش‌های گمرکی است. هیچگاه از گمرک نباید انتظار داشت که کلید نیازمندیها را تامین کند. فعالیتهای گمرک باید توسط افراد حرفه‌ای صورت گیرد اگرچه مخاطبین و مراجعین آنها هم، حرفه‌ای و هم، غیرحرفه‌ای هاستند. هرگونه کار فرهنگی برای ایجاد فضای مناسب در گمرک می‌تواند گام مهمی در بهبود و پیشرفت فعالیتها و رضایت همگان باشد نتیجه اینگونه حرکتها روان‌تر شدن فعالیتهای وارداتی و صادراتی کشور خواهد بود. خلاصه اینکه گمرک معمول تصمیم‌گیریهای دیگران و علت بسیاری از عوامل مثبت و منفی است. باید ارتباط‌ها را بیشتر و بهتر کرد تا نتیجه گیری که همان واردات و صادرات مطلوب است فراهم آید.

صادرات؛ صادرات یعنی استفاده از فرصت‌های زودگذر که خود نیازمند همکاری، هماهنگی و سرعت عمل کلید سازمانها و نهادهای مرتبط با صادرات است. گمرک پویا علامت اقتصاد پویاست. شاید بتوان گفت که گمرک به عنوان اولین مرکز ورود به کشور و آخرین مرحله خروج از کشور همواره خاطرها ساز است. هر اندازه رفتارها و برخوردها اصولی و انسانی باشد خاطرات مثبت و دلنشیان ایجاد می‌کند و در غیر این صورت نام گمرک به خوبی بیان نخواهد شد. تاثیر بهبود کردن قوانین و فعالیتهای گمرکی در امر صادرات ایجاد فرصت‌های بیشتری برای صادرکنندگان از طریق سرعت بخشیدن به عملیات است. گمرک می‌تواند به عنوان مددکار صادرکننده باشد و به عنوان یک مشاور و راهنمای بسیاری از مشکلات اورا برطرف سازد. اصولاً صادرات موفق در یک نظام صادراتی مناسب امکان‌پذیر است. در نظام صادراتی کشور گمرک یکی از اجزای اساسی به حساب می‌آید که باید

مبادلاتی کشور به حساب می‌آید که چنانچه نارسانیها و کاستیهای آن به درستی ریشه یابی شده و تجزیه و تحلیل شوند نه تنها از ضایعات و صدمات بسیار زیاد مادی و غیرمادی جلوگیری خواهد شد بلکه باعث آرامش خاطر واردکننده و صادرکننده، مجربان و مراجعته کنندگان گمرک خواهد شد. اکنون که صادرات کالاها و خدمات غیرنفعی به عنوان یک ضرورت در جامعه مطرح شده است می‌توان با تجهیز نیروها و منابع و روشها و سیاستهای گمرکی صادرات را به معنی واقعی تسریع و تسهیل کرد. اگر اعتماد متقابل بین صادرکننده و مسئولین و کارکنان گمرک پرورش باید به طور قطع بسیاری از حرکات منفی و منرب و غیرضروری، حذف شده و زمان انجام امور کاهش می‌یابد. در صادرات «زمان» یکی از مهمترین عوامل کامیابی است، گاهی چند ساعت دیررساندن کالا برایر است با ازدست دادن بازار و فرصت‌های آینده. گمرک یکی از ایزرهای مهم در کوتاه‌کردن زمان ارسال کالاها و در نتیجه تحرک

◀ آیا مشکلات فروش و بازاریابی قابل حل هستند؟

◀ آیا روش‌های سنتی فروش و بازاریابی جوابگوی نیاز بازار متتحول

◀ امروزی می باشد؟

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

- ◀ آموزش کاربردی فروش و طراحی سیستمهای مدیریتی فروش
- ◀ شناسایی و گسترش بازارهای داخلی و خارجی
- ◀ طراحی و اجرای سیستمهای بازاریابی داخلی و خارجی
- ◀ طراحی، بررسی و اجرای سیستمهای تأمین مالی، هزینه و قیمت گذاری

خیابان خرمشهر، شماره ۱۶۹، طبقه اول،
تهران ۱۵۳۳۸ تلفن و فکس: ۸۷۶۴۷۴۹

مشاوران پویانگر

تجربه نشان داده است

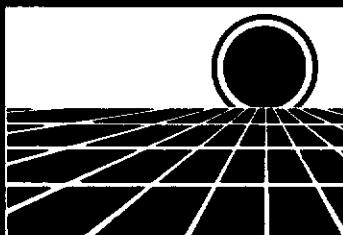

برنامه مابخشی دوست داشتنی
از کار شما خواهد شد

زیرا سیستم یکپارچه

حسابداری و انبار

رایانگان فردا آنچه را شما می خواهید در بردارد

رایانگان

فردا

با ما تماس بگیرید:

ادرس: تهران - خیابان سهور دری شمالی
بالاتر از خیابان شهید بهشتی پلاک ۳۶

۸۷۴۶۲۹۴ - ۵ - ۶
۸۷۴۷۵۱۸ - ۱۹

فکس: ۸۷۴۶۹۳۶

مشاورین سیستم آراء

(سهامی خاص)

مشاوره - نرم افزار - کنترل پروژه - آموزش
تولید کامپیوتر - تجهیزات جانبی - تعمیرات
ونگهداری - شبکه های کامپیوتری

تولیدات نرم افزاری آراء

- ۱- اطلاعات مشترکین (مطبوعات)
- ۲- مولد کد (C.G.S)
- ۳- صورت ریز مواد اولیه (B.O.M)
- ۴- بی.او.ام (نگارش جدید)
- ۵- تدارکات کالا
- ۶- انبار مقداری و ریالی
- ۷- حضور و غیاب
- ۸- حقوق و دستمزد
- ۹- حسابداری انبار
- ۱۰- حسابداری مالی
- ۱۱- گزارشگر (برای کاربران عادی و برنامه نویسان)
- ۱۲- سرسیدنامه
- ۱۳- دستیار (مدیر اطلاعات شخصی)
- ۱۴- انتقال گزارشات کنترل پروژه به اتوکد (R2C)

تلفن: ۸۰۲۸۶۹۶ - ۸۰۱۲۷۰۱ - ۸۰۱۲۰۲۷